نشریه پژوهش‌های کاربردی در مدیریت و حسابداری

۴۲

سال یازدهم
تابستان ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۵/۰۲/۰۵
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۵/۰۴/۱۷
صص: ۱۴۱-۱۵۸

بررسی تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای

حمید روانپاک نودژ[1]* | کوثر علیزاده مقدم[2]

چکیده

گزارش‌های حسابرسی یکی از مهم‌ترین منابع اطلاعاتی برای سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه محسوب می‌شوند. با این حال، علاوه بر محتوای اطلاعاتی، نحوه بیان مطالب و لحن به‌کاررفته در این گزارش‌ها نیز می‌تواند بر برداشت و تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان تأثیرگذار باشد. سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای به دلیل محدودیت دانش تخصصی و اتکای بیشتر به عوامل احساسی، نسبت به لحن گزارش‌های مالی و حسابرسی حساسیت بیشتری دارند. از این‌رو، بررسی تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاری این گروه از سرمایه‌گذاران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هدف اصلی این پژوهش، بررسی تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای در بازار سرمایه ایران است. در این پژوهش، تأثیر لحن مثبت، منفی و خنثی گزارش‌های حسابرسی بر احساسات و رفتار سرمایه‌گذاری افراد مورد بررسی قرار گرفت. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش اجرا توصیفی–پیمایشی است. داده‌های پژوهش از طریق پرسشنامه محقق‌ساخته و بر اساس مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای جمع‌آوری شد. جامعه آماری پژوهش شامل سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای فعال در بازار سرمایه ایران بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس، تعداد ۱۵۰ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و آزمون‌های آماری همبستگی و رگرسیون استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که لحن گزارش‌های حسابرسی تأثیر معناداری بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای دارد. همچنین، لحن مثبت موجب افزایش اعتماد و تمایل به سرمایه‌گذاری، لحن منفی موجب افزایش نگرانی و کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری، و لحن خنثی موجب تصمیم‌گیری منطقی‌تر سرمایه‌گذاران می‌شود.

واژه‌های کلیدی: لحن گزارش حسابرسی، واکنش‌های احساسی، تصمیمات سرمایه‌گذاری، سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای، مالی رفتاری، بازار سرمایه.

[1] نویسنده مسئول: استادیار گروه حسابداری موسسه آموزش عالی الکترونیکی ایرانیان، تهران، ایران./
hamid.ravanpak@iranian.ac.ir
[2] دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی الکترونیکی ایرانیان، تهران، ایران.

مقدمه

گزارش‌های حسابرسی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای اطلاع‌رسانی در بازار سرمایه شناخته می‌شوند و نقش مهمی در افزایش قابلیت اتکای اطلاعات مالی ایفا می‌کنند. سرمایه‌گذاران و سایر استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی برای ارزیابی وضعیت مالی شرکت‌ها و اتخاذ تصمیمات اقتصادی به گزارش‌های حسابرسی اتکا می‌کنند. در واقع، گزارش حسابرس با ارائه نظر حرفه‌ای درباره صحت و منصفانه بودن صورت‌های مالی، می‌تواند عدم تقارن اطلاعاتی میان مدیران و استفاده‌کنندگان اطلاعات را کاهش دهد و زمینه تصمیم‌گیری آگاهانه‌تر را برای سرمایه‌گذاران فراهم سازد.

با وجود اهمیت محتوای اطلاعاتی گزارش‌های حسابرسی، نحوه بیان مطالب و لحن به‌کاررفته در این گزارش‌ها نیز می‌تواند نقش مهمی در برداشت استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی داشته باشد. لحن گزارش حسابرسی به نحوه انتخاب واژگان، ساختار جملات و شیوه ارائه اطلاعات اشاره دارد و می‌تواند به صورت مثبت، منفی یا خنثی باشد. مطالعات حوزه تحلیل متن و گزارشگری مالی نشان داده‌اند که نحوه بیان اطلاعات و استفاده از واژگان خاص می‌تواند بر برداشت، درک و حتی احساسات استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی تأثیرگذار باشد.

در این میان، سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای به دلیل برخورداری از دانش محدود در تحلیل گزارش‌های مالی و حسابرسی، معمولاً بیش از سرمایه‌گذاران حرفه‌ای تحت تأثیر نحوه ارائه اطلاعات قرار می‌گیرند. این گروه از سرمایه‌گذاران اغلب علاوه بر اطلاعات واقعی، به نشانه‌ها و پیام‌های ضمنی موجود در متن گزارش‌ها نیز توجه می‌کنند و تصمیمات خود را تا حدی بر اساس برداشت‌های ذهنی و واکنش‌های احساسی اتخاذ می‌نمایند. از این رو، لحن گزارش‌های حسابرسی می‌تواند به عنوان عاملی مؤثر در شکل‌گیری احساساتی مانند اعتماد، نگرانی یا خوش‌بینی در میان سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای مطرح شود.

با توجه به گسترش رویکرد مالی رفتاری در سال‌های اخیر، پژوهشگران به نقش عوامل روان‌شناختی و احساسی در تصمیم‌گیری‌های مالی توجه بیشتری نشان داده‌اند. بر اساس این دیدگاه، تصمیمات سرمایه‌گذاری تنها بر مبنای تحلیل منطقی اطلاعات اتخاذ نمی‌شوند، بلکه احساسات و برداشت‌های ذهنی افراد نیز در این فرآیند نقش دارند. در این چارچوب، لحن گزارش‌های حسابرسی می‌تواند به عنوان یک سیگنال اطلاعاتی عمل کرده و بر واکنش‌های احساسی و در نهایت بر تصمیمات سرمایه‌گذاران تأثیر بگذارد.

با وجود اهمیت این موضوع، در بسیاری از پژوهش‌های داخلی تمرکز اصلی بر محتوای اطلاعات مالی و کیفیت گزارشگری بوده و به نقش لحن و نحوه بیان مطالب در گزارش‌های حسابرسی توجه کمتری شده است. از این رو، بررسی تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای می‌تواند به درک بهتر رفتار سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه کمک کند.

بر این اساس، هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای در بازار سرمایه ایران است. همچنین این پژوهش به دنبال آن است که مشخص کند آیا تغییر در لحن گزارش حسابرسی می‌تواند بر میزان اعتماد، نگرانی و تمایل سرمایه‌گذاران به انجام سرمایه‌گذاری تأثیرگذار باشد یا خیر. نتایج این پژوهش می‌تواند برای حسابرسان، شرکت‌ها، نهادهای ناظر بازار سرمایه و همچنین سرمایه‌گذاران در جهت بهبود فرآیند گزارشگری و تصمیم‌گیری مالی مفید واقع شود.

روش‌شناسی پژوهش

نوع و روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی-پیمایشی است. پژوهش‌های کاربردی با هدف توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص و استفاده از نتایج آن برای حل مسائل واقعی انجام می‌شوند. در این تحقیق، هدف بررسی تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای در بازار سرمایه است؛ بنابراین نتایج آن می‌تواند در بهبود فرآیند گزارشگری مالی و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران مورد استفاده قرار گیرد.

از نظر روش اجرا، پژوهش حاضر توصیفی-پیمایشی است؛ زیرا داده‌ها از طریق پرسشنامه و با مراجعه مستقیم به پاسخ‌دهندگان جمع‌آوری شده و روابط میان متغیرها مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین این پژوهش از نوع همبستگی است، زیرا میزان ارتباط و تأثیر میان متغیرهای پژوهش تحلیل می‌شود.

جامعه آماری و نمونه پژوهش

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش شامل کلیه سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای فعال در بازار سرمایه ایران است. منظور از سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای، افرادی هستند که بدون برخورداری از تخصص حرفه‌ای در حوزه تحلیل مالی و حسابرسی، اقدام به سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه می‌کنند.

روش نمونه‌گیری

با توجه به محدودیت دسترسی به تمامی اعضای جامعه آماری، از روش نمونه‌گیری در دسترس استفاده شده است. در این روش، پرسشنامه‌ها در اختیار افرادی قرار گرفت که امکان دسترسی به آنان وجود داشت و تمایل به همکاری در پژوهش داشتند.

حجم نمونه

حجم نمونه پژوهش بر اساس مطالعات مشابه و با توجه به روش تحلیل داده‌ها، ۱۲۰ نفر در نظر گرفته شد. این تعداد برای انجام آزمون‌های آماری و تحلیل روابط میان متغیرها مناسب ارزیابی شد.

ابزار گردآوری داده‌ها

پرسشنامه

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها در این پژوهش، پرسشنامه محقق‌ساخته است. سؤالات پرسشنامه بر اساس مبانی نظری، پیشینه پژوهش و اهداف تحقیق طراحی شده‌اند. پرسشنامه شامل دو بخش کلی است:

- اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان
- سؤالات مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش شامل:

- لحن گزارش حسابرسی
- واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران

- تصمیمات سرمایه‌گذاری

مقیاس لیکرت

برای سنجش دیدگاه پاسخ‌دهندگان از مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت استفاده شده است. گزینه‌های این مقیاس شامل:

- کاملاً مخالفم
- مخالفم
- نظری ندارم
- موافقم
- کاملاً موافقم

به هر گزینه امتیازی از ۱ تا ۵ اختصاص داده شد تا امکان تحلیل آماری داده‌ها فراهم شود.

روایی و پایایی ابزار

روایی محتوا

به منظور بررسی روایی پرسشنامه، از روایی محتوا استفاده شد. در این راستا، پرسشنامه در اختیار تعدادی از اساتید دانشگاه و متخصصان حوزه حسابداری و مالی قرار گرفت و پس از دریافت نظرات اصلاحی، تغییرات لازم در متن سؤالات اعمال شد.

آلفای کرونباخ

برای سنجش پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. این ضریب میزان هماهنگی درونی سؤالات پرسشنامه را نشان می‌دهد. در پژوهش حاضر، مقدار آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه و متغیرهای اصلی بیشتر از ۷/۰ به دست آمد که بیانگر پایایی مناسب ابزار پژوهش است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی استفاده شد.

آمار توصیفی

در بخش آمار توصیفی، اطلاعات مربوط به ویژگی‌های پاسخ‌دهندگان و متغیرهای پژوهش با استفاده از شاخص‌هایی مانند:

- فراوانی
- درصد فراوانی
- میانگین
- انحراف معیار
- حداقل و حداکثر

مورد بررسی قرار گرفت.

آزمون نرمال بودن

به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها، از آزمون کولموگروف–اسمیرنوف استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد که داده‌های پژوهش دارای توزیع نرمال هستند و امکان استفاده از آزمون‌های پارامتریک فراهم است.

رگرسیون و همبستگی

برای آزمون فرضیه‌های پژوهش و بررسی روابط میان متغیرها، از آزمون همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از نرم‌افزار SPSS انجام گرفت.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

گزارش حسابرسی و نقش آن در بازار سرمایه

مفهوم حسابرسی

حسابرسی یکی از ارکان مهم نظام گزارشگری مالی است که با هدف افزایش قابلیت اتکای صورت‌های مالی انجام می‌شود. در تعریف استاندارد، حسابرسی فرآیندی منظم و مبتنی بر گردآوری شواهد است که طی آن حسابرس مستقل، صورت‌های مالی یک واحد اقتصادی را از نظر انطباق با استانداردهای حسابداری و میزان انعکاس «تصویر واقعی و منصفانه» ارزیابی می‌کند.

هدف نهایی حسابرسی ایجاد اطمینان معقول برای استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی است؛ اطمینانی که نشان دهد صورت‌های مالی عاری از تحریف بااهمیت بوده و اطلاعات ارائه‌شده می‌تواند مبنای تصمیمات اقتصادی قرار گیرد. بنابراین، حسابرسی نقش اساسی در تقویت اعتماد عمومی و اعتبار بخشی به گزارشگری مالی دارد.

انواع گزارش‌های حسابرسی

نتیجه کار حسابرس در قالب *گزارش حسابرسی* ارائه می‌شود. این گزارش حاوی نظر نهایی حسابرس درباره صورت‌های مالی است و معمولاً در یکی از چهار قالب زیر صادر می‌شود:

۱. گزارش مقبول (بدون شرط)

در این گزارش حسابرس بیان می‌کند که صورت‌های مالی از تمام جنبه‌های بااهمیت، طبق استانداردهای حسابداری تهیه شده و تصویر منصفانه‌ای از وضعیت مالی و عملکرد شرکت ارائه می‌دهد. این نوع گزارش مطلوب‌ترین نوع برای سرمایه‌گذاران است.

۲. گزارش مشروط

زمانی صادر می‌شود که صورت‌های مالی به‌طور کلی قابل اتکا هستند ولی یک یا چند مورد محدود، دارای ابهام یا عدم انطباق با استانداردها هستند. این گزارش نوعی هشدار ملایم برای استفاده‌کنندگان محسوب می‌شود.

۳. گزارش مردود

زمانی صادر می‌شود که تحریف‌های بااهمیتی در صورت‌های مالی وجود دارد و حسابرس نتیجه می‌گیرد که صورت‌های مالی به‌طور اساسی قابل اتکا نیستند. این گزارش پیامدهای جدی برای شرکت و سرمایه‌گذاران دارد.

٤. گزارش عدم اظهارنظر

زمانی ارائه می‌شود که حسابرس به دلیل محدودیت گسترده در رسیدگی‌ها یا وجود ابهامات عمده نمی‌تواند نظر حرفه‌ای خود را اعلام کند. این گزارش برای سرمایه‌گذاران نشانه‌ای از «ریسک بالا» تلقی می‌شود.

بنابراین، نوع گزارش حسابرس نقش مهمی در ارزیابی ریسک، شفافیت و قابلیت اتکای صورت‌های مالی دارد و یکی از اصلی‌ترین منابع تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاران محسوب می‌شود.

نقش گزارش حسابرسی در کاهش عدم تقارن اطلاعاتی

در بازار سرمایه، یکی از چالش‌های مهم «عدم تقارن اطلاعاتی» میان مدیران و سرمایه‌گذاران است. مدیران به‌عنوان افراد درون‌سازمانی، از اطلاعات دقیق‌تر و کامل‌تری نسبت به وضعیت واقعی شرکت برخوردارند، در حالی که سرمایه‌گذاران عمدتاً به داده‌های منتشرشده متکی‌اند.

در چنین شرایطی، گزارش حسابرسی نقش اساسی در تعدیل عدم تقارن اطلاعاتی ایفا می‌کند. مهم‌ترین نقش‌های آن عبارت‌اند از:

- **افزایش قابلیت اتکای اطلاعات مالی** از طریق بررسی شواهد و اظهارنظر مستقل؛
- **ایجاد شفافیت** و جلوگیری از ارائه صورت‌های مالی گمراه‌کننده؛
- **کاهش ریسک اخلاقی و رفتار فرصت‌طلبانه مدیران**؛
- **بهبود تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران** از طریق ارائه یک سیگنال معتبر درباره کیفیت گزارشگری مالی؛
- **افزایش اعتماد عمومی به بازار سرمایه** و بهبود کارایی بازار.

به‌طور کلی، گزارش حسابرسی به عنوان یک ابزار نظارتی بیرونی، نه‌تنها کیفیت گزارشگری مالی را افزایش می‌دهد، بلکه رفتار سرمایه‌گذاران را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. در نتیجه، هرگونه تغییر در محتوا یا حتی *لحن* گزارش حسابرسی می‌تواند پیام‌هایی متفاوت برای سرمایه‌گذاران، به‌ویژه سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای، ارسال کند و بر برداشت‌ها و تصمیمات آنان تأثیر بگذارد.

واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران

تعریف لحن

لحن در گزارش‌های مالی و حسابرسی به شیوه بیان مطالب، انتخاب واژگان و نحوه انتقال اطلاعات در متن گزارش اشاره دارد. در واقع، لحن نشان‌دهنده نوع نگرش یا تأکیدی است که نویسنده گزارش در بیان مطالب به کار می‌گیرد. در گزارش‌های حسابرسی، اگرچه ساختار گزارش تا حد زیادی استاندارد است، اما نحوه بیان برخی توضیحات، تأکیدها و استفاده از واژگان می‌تواند برداشت متفاوتی برای استفاده‌کنندگان ایجاد کند.

در سال‌های اخیر، با توسعه روش‌های تحلیل متن در حوزه حسابداری و مالی، پژوهشگران توجه بیشتری به بررسی لحن گزارش‌های مالی و حسابرسی نشان داده‌اند. این مطالعات نشان می‌دهند که لحن متن می‌تواند حامل پیام‌های ضمنی باشد و بر درک و تفسیر استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی اثر بگذارد.

لحن مثبت، منفی و خنثی

به طور کلی، لحن متون مالی و حسابرسی را می‌توان در سه دسته اصلی طبقه‌بندی کرد:

- لحن مثبت: در این نوع لحن از واژگان و عباراتی استفاده می‌شود که نشان‌دهنده ثبات، بهبود عملکرد یا وضعیت مطلوب شرکت است. چنین لحنی معمولاً احساس اطمینان و اعتماد بیشتری در میان سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند.

- لحن منفی: این نوع لحن شامل واژگان یا عباراتی است که به مشکلات، ریسک‌ها، عدم اطمینان یا ضعف‌های احتمالی اشاره دارد. لحن منفی می‌تواند موجب افزایش نگرانی یا احتیاط در میان سرمایه‌گذاران شود.
- لحن خنثی: در این حالت اطلاعات بدون تأکید مثبت یا منفی و صرفاً به شکل توصیفی و بی‌طرفانه ارائه می‌شود. هدف از این نوع لحن انتقال دقیق و بی‌طرف اطلاعات است.

این سه نوع لحن می‌توانند پیام‌های متفاوتی به استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی منتقل کنند و در نتیجه برداشت و واکنش آن‌ها نسبت به وضعیت شرکت را تحت تأثیر قرار دهند.

اهمیت واژگان و نحوه بیان اطلاعات

واژگان مورد استفاده در گزارش‌های مالی و حسابرسی نقش مهمی در انتقال پیام و شکل‌گیری برداشت استفاده‌کنندگان دارند. حتی زمانی که محتوای اطلاعاتی مشابه است، نحوه بیان آن می‌تواند موجب برداشت‌های متفاوت شود. به عنوان مثال، استفاده از عباراتی مانند «ابهام قابل توجه»، «ریسک بالقوه» یا «وضعیت مناسب» می‌تواند برداشت‌های ذهنی متفاوتی در ذهن سرمایه‌گذاران ایجاد کند.

در بازارهای مالی، سرمایه‌گذاران اغلب علاوه بر اعداد و اطلاعات کمی، به نشانه‌های زبانی و نحوه بیان اطلاعات نیز توجه می‌کنند. از این رو، لحن گزارش‌های حسابرسی می‌تواند به عنوان یک عامل مکمل در انتقال اطلاعات و شکل‌دهی به ادراک سرمایه‌گذاران عمل کند.

واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران

مفهوم واکنش احساسی

واکنش‌های احساسی به مجموعه احساسات و هیجاناتی گفته می‌شود که افراد در مواجهه با اطلاعات یا رویدادهای مختلف تجربه می‌کنند. در حوزه مالی، واکنش‌های احساسی می‌توانند بر نحوه درک اطلاعات و تصمیم‌گیری افراد تأثیر بگذارند. سرمایه‌گذاران هنگام مواجهه با اخبار مالی، گزارش‌های حسابرسی یا تغییرات بازار ممکن است احساساتی مانند خوش‌بینی، نگرانی یا عدم اطمینان را تجربه کنند.

این واکنش‌ها بخشی طبیعی از فرآیند تصمیم‌گیری انسانی هستند و می‌توانند رفتار سرمایه‌گذاران را در بازار سرمایه تحت تأثیر قرار دهند.

نقش هیجانات در تصمیم‌گیری مالی

بر اساس نظریه‌های مالی رفتاری، تصمیمات مالی افراد همیشه کاملاً منطقی و مبتنی بر تحلیل دقیق اطلاعات نیستند. در بسیاری از موارد، احساسات و هیجانات نقش مهمی در شکل‌گیری تصمیمات ایفا می‌کنند. برای مثال، احساس خوش‌بینی ممکن است سرمایه‌گذاران را به خرید سهام ترغیب کند، در حالی که احساس ترس یا نگرانی ممکن است باعث فروش یا اجتناب از سرمایه‌گذاری شود.

این موضوع به‌ویژه در مورد سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای اهمیت بیشتری دارد، زیرا این افراد معمولاً تجربه و دانش تخصصی کمتری در تحلیل اطلاعات مالی دارند و ممکن است بیشتر تحت تأثیر هیجانات قرار گیرند.

احساساتی مانند اعتماد، ترس و امید

در میان واکنش‌های احساسی مختلف، برخی احساسات نقش پررنگ‌تری در تصمیمات سرمایه‌گذاری دارند. از جمله مهم‌ترین این احساسات می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- اعتماد: زمانی ایجاد می‌شود که سرمایه‌گذار اطلاعات ارائه‌شده را معتبر و قابل اتکا بداند. وجود اعتماد می‌تواند تمایل به سرمایه‌گذاری را افزایش دهد.
- ترس: معمولاً در شرایط عدم اطمینان یا انتشار اطلاعات منفی شکل می‌گیرد و می‌تواند باعث کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری یا فروش دارایی‌ها شود.
- امید: زمانی شکل می‌گیرد که سرمایه‌گذار انتظار بهبود شرایط یا کسب بازدهی مطلوب در آینده را داشته باشد.

این احساسات می‌توانند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم بر تصمیمات سرمایه‌گذاری افراد تأثیر بگذارند.

تصمیمات سرمایه‌گذاری

فرآیند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری

تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری فرآیندی است که طی آن سرمایه‌گذاران با بررسی اطلاعات موجود، گزینه‌های مختلف سرمایه‌گذاری را ارزیابی کرده و در نهایت درباره خرید، نگهداری یا فروش دارایی‌ها تصمیم می‌گیرند. این فرآیند معمولاً شامل چند مرحله است: جمع‌آوری اطلاعات، تحلیل اطلاعات، ارزیابی ریسک و بازده، و در نهایت انتخاب گزینه مناسب سرمایه‌گذاری.

در حالت ایده‌آل، این فرآیند باید بر اساس تحلیل منطقی و اطلاعات دقیق انجام شود، اما در عمل عوامل مختلفی می‌توانند بر آن تأثیر بگذارند.

عوامل مؤثر بر تصمیمات سرمایه‌گذاران

تصمیمات سرمایه‌گذاری تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل قرار دارند که می‌توان آن‌ها را به طور کلی در دو دسته اصلی طبقه‌بندی کرد:

- عوامل اطلاعاتی: شامل صورت‌های مالی، گزارش‌های حسابرسی، اخبار اقتصادی، گزارش‌های تحلیلی و سایر اطلاعات مرتبط با عملکرد شرکت‌ها.
- عوامل رفتاری و روان‌شناختی: شامل احساسات، نگرش‌ها، تجربیات گذشته و سوگیری‌های شناختی سرمایه‌گذاران.

در سال‌های اخیر، پژوهشگران حوزه مالی توجه بیشتری به نقش عوامل رفتاری در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران داشته‌اند. بر اساس دیدگاه مالی رفتاری، احساسات و نحوه ارائه اطلاعات می‌توانند بر برداشت سرمایه‌گذاران از اطلاعات مالی تأثیر بگذارند. از این رو، لحن گزارش‌های حسابرسی نیز می‌تواند به عنوان عاملی مؤثر در شکل‌گیری تصمیمات سرمایه‌گذاری، به‌ویژه در میان سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای، مطرح شود.

نظریه‌های مرتبط

نظریه مالی رفتاری

نظریه مالی رفتاری یکی از مهم‌ترین رویکردهای نوین در حوزه مالی است که به بررسی تأثیر عوامل روان‌شناختی و رفتاری بر تصمیمات مالی افراد می‌پردازد. برخلاف نظریه‌های سنتی مالی که فرض می‌کنند سرمایه‌گذاران همواره منطقی عمل می‌کنند، نظریه مالی رفتاری بیان می‌کند که تصمیمات سرمایه‌گذاران تحت تأثیر احساسات، سوگیری‌های شناختی و شرایط روانی قرار دارد.

بر اساس این نظریه، سرمایه‌گذاران همیشه اطلاعات را به صورت کاملاً منطقی تحلیل نمی‌کنند و ممکن است در واکنش به اخبار یا گزارش‌های مالی، رفتارهای هیجانی از خود نشان دهند. عواملی مانند خوش‌بینی بیش از حد، ترس، اعتماد بیش از اندازه و رفتار توده‌ای می‌توانند بر تصمیمات سرمایه‌گذاری اثرگذار باشند.

در پژوهش حاضر، نظریه مالی رفتاری مبنای اصلی تبیین تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای محسوب می‌شود. بر این اساس، نحوه بیان اطلاعات در گزارش حسابرسی می‌تواند احساسات سرمایه‌گذاران را تحت تأثیر قرار داده و در نتیجه بر رفتار سرمایه‌گذاری آنان اثر بگذارد.

نظریه علامت‌دهی

نظریه علامت‌دهی بیان می‌کند که در شرایط عدم تقارن اطلاعاتی، افراد یا شرکت‌هایی که اطلاعات بیشتری در اختیار دارند، از طریق ارسال علائم و نشانه‌ها تلاش می‌کنند اطلاعات خود را به سایرین منتقل کنند. در بازار سرمایه، مدیران و حسابرسان نسبت به سرمایه‌گذاران از اطلاعات بیشتری درباره وضعیت واقعی شرکت برخوردارند؛ بنابراین، گزارش‌های مالی و حسابرسی می‌توانند به عنوان ابزار انتقال علامت به بازار عمل کنند.

بر اساس این نظریه، نه تنها محتوای گزارش حسابرسی، بلکه لحن و نحوه بیان مطالب نیز می‌تواند حامل پیام‌های خاصی برای سرمایه‌گذاران باشد. برای مثال، استفاده از واژگان هشداردهنده یا تأکید بر ابهامات موجود ممکن است نشانه‌ای از وجود ریسک یا مشکلات احتمالی تلقی شود. در مقابل، استفاده از واژگان اطمینان‌بخش می‌تواند پیام مثبتی درباره وضعیت شرکت منتقل کند.

در نتیجه، لحن گزارش حسابرسی می‌تواند به عنوان یک علامت اطلاعاتی در نظر گرفته شود که بر ادراک و تصمیمات سرمایه‌گذاران اثرگذار است.

نظریه چشم‌انداز

نظریه چشم‌انداز که توسط کانمن و تورسکی ارائه شد، یکی از مهم‌ترین نظریه‌های رفتاری در حوزه تصمیم‌گیری است. این نظریه بیان می‌کند که افراد هنگام تصمیم‌گیری در شرایط ریسک، همواره رفتار منطقی ندارند و نسبت به زیان حساسیت بیشتری نسبت به سود نشان می‌دهند.

بر اساس این نظریه، افراد معمولاً از زیان گریزان هستند؛ یعنی تأثیر روانی زیان برای آن‌ها بیشتر از تأثیر سودی با همان میزان است. به همین دلیل، اطلاعات یا گزارش‌هایی که دارای لحن منفی هستند می‌توانند واکنش شدیدتری در سرمایه‌گذاران ایجاد کنند.

در پژوهش حاضر، نظریه چشم‌انداز می‌تواند توضیح دهد که چرا سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای نسبت به لحن منفی گزارش‌های حسابرسی واکنش احساسی بیشتری نشان می‌دهند و تصمیمات محتاطانه‌تری اتخاذ می‌کنند. به عبارت دیگر، نحوه ارائه اطلاعات و تأکید بر ریسک‌ها می‌تواند بر ادراک سرمایه‌گذاران از احتمال زیان اثرگذار باشد.

پیشینه پژوهش

مطالعات خارجی

در سال‌های اخیر، پژوهشگران خارجی توجه زیادی به بررسی تأثیر لحن گزارش‌های مالی و حسابرسی بر رفتار سرمایه‌گذاران داشته‌اند. یکی از مهم‌ترین مطالعات در این زمینه توسط Tetlock (۲۰۰۷) انجام شد. وی نشان داد که لحن منفی اخبار مالی می‌تواند موجب کاهش بازده بازار و افزایش واکنش‌های هیجانی سرمایه‌گذاران شود.

Loughran و McDonald (۲۰۱۱) نیز با بررسی متون مالی شرکت‌ها دریافتند که استفاده از واژگان منفی در گزارش‌های مالی بر برداشت سرمایه‌گذاران و ارزش بازار شرکت‌ها تأثیر معناداری دارد. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد که سرمایه‌گذاران به لحن گزارش‌ها حساس هستند و تنها به اطلاعات عددی توجه نمی‌کنند.

Henry (۲۰۰۸) در پژوهشی درباره اطلاعیه‌های مالی شرکت‌ها به این نتیجه رسید که لحن مثبت می‌تواند موجب افزایش خوش‌بینی سرمایه‌گذاران و واکنش مثبت بازار شود. همچنین Huang و همکاران (۲۰۱۴) نشان دادند که تحلیل لحن گزارش‌های مالی می‌تواند در پیش‌بینی رفتار بازار و تصمیمات سرمایه‌گذاران مفید باشد.

به طور کلی، مطالعات خارجی نشان می‌دهند که لحن متون مالی و حسابرسی یکی از عوامل مؤثر بر ادراک، احساسات و تصمیمات سرمایه‌گذاران است.

مطالعات داخلی

در ایران نیز برخی پژوهش‌ها به بررسی نقش لحن و ویژگی‌های گزارشگری مالی پرداخته‌اند. حسینی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر لحن گزارش‌های مالی بر رفتار سرمایه‌گذاران پرداختند و دریافتند که لحن منفی موجب افزایش نگرانی و کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری می‌شود.

احمدپور و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند که نحوه ارائه اطلاعات مالی و نوع بیان مطالب می‌تواند بر ادراک سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای اثرگذار باشد. همچنین رضایی و همکاران (۱۴۰۱) به این نتیجه رسیدند که عوامل رفتاری و احساسی نقش مهمی در تصمیمات سرمایه‌گذاری افراد در بازار سرمایه ایران دارند.

با وجود این، پژوهش‌های داخلی محدودی به صورت مستقیم به بررسی لحن گزارش‌های حسابرسی و ارتباط آن با واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران پرداخته‌اند و همچنان خلأ پژوهشی در این زمینه وجود دارد.

شکاف پژوهشی

مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد که بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده بر محتوای اطلاعات مالی، کیفیت سود یا واکنش بازار به گزارش‌های مالی تمرکز داشته‌اند و توجه کمتری به لحن گزارش‌های حسابرسی شده است. همچنین، بسیاری از مطالعات موجود در حوزه تحلیل لحن، مربوط به گزارش‌های مالی، اخبار اقتصادی یا گزارش‌های هیئت‌مدیره بوده و نقش لحن گزارش حسابرسی کمتر مورد بررسی قرار گرفته است.

از سوی دیگر، در پژوهش‌های داخلی، مطالعات محدودی درباره تأثیر لحن گزارش حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای انجام شده است. بنابراین، پژوهش حاضر تلاش می‌کند این خلأ را پوشش دهد و با تمرکز بر سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای در بازار سرمایه ایران، تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر احساسات و تصمیمات سرمایه‌گذاری را بررسی کند.

فرضیه‌ها و مدل مفهومی تحقیق

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌های تحقیق بیان‌کننده روابط مورد انتظار میان متغیرهای پژوهش هستند و بر اساس مبانی نظری و پیشینه پژوهش تدوین می‌شوند. در این پژوهش، با توجه به نظریه مالی رفتاری، نظریه علامت‌دهی و مطالعات پیشین، فرض بر این است که لحن گزارش‌های حسابرسی می‌تواند بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیرگذار باشد.

فرضیه اصلی

لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیر معنادار دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱. لحن مثبت گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیر مثبت و معنادار دارد.
۲. لحن منفی گزارش‌های حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیر منفی و معنادار دارد.
۳. لحن خنثی گزارش‌های حسابرسی بر ادراک و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیر معنادار دارد.
۴. واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران در رابطه میان لحن گزارش‌های حسابرسی و تصمیمات سرمایه‌گذاری نقش میانجی دارد.

مدل مفهومی پژوهش

تشریح متغیرهای پژوهش

در این پژوهش، متغیرها در سه دسته اصلی شامل متغیر مستقل، متغیر وابسته و متغیر میانجی طبقه‌بندی می‌شوند.

الف) متغیر مستقل

متغیر مستقل پژوهش، «لحن گزارش‌های حسابرسی» است. منظور از لحن گزارش حسابرسی، نحوه بیان اطلاعات، انتخاب واژگان و سبک نگارش متن گزارش حسابرسی است که می‌تواند در قالب لحن مثبت، منفی یا خنثی ظاهر شود.

ابعاد لحن گزارش حسابرسی شامل موارد زیر است:

- لحن مثبت
- لحن منفی
- لحن خنثی

ب) متغیر وابسته

متغیر وابسته پژوهش، «تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای» است. این متغیر نشان‌دهنده نحوه تصمیم‌گیری افراد در خصوص خرید، نگهداری یا فروش سهام و سایر دارایی‌های مالی است.

ج) متغیر میانجی

متغیر میانجی پژوهش، «واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران» است. این متغیر شامل احساساتی مانند اعتماد، امید، نگرانی، ترس و خوش‌بینی است که در اثر مواجهه با لحن گزارش‌های حسابرسی در سرمایه‌گذاران ایجاد می‌شود و می‌تواند بر تصمیمات سرمایه‌گذاری آنان اثرگذار باشد.

ارائه مدل مفهومی پژوهش

مدل مفهومی پژوهش بر اساس مبانی نظری و پیشینه تحقیق طراحی شده است. در این مدل، لحن گزارش‌های حسابرسی به عنوان متغیر مستقل، بر واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تأثیر می‌گذارد و این واکنش‌ها

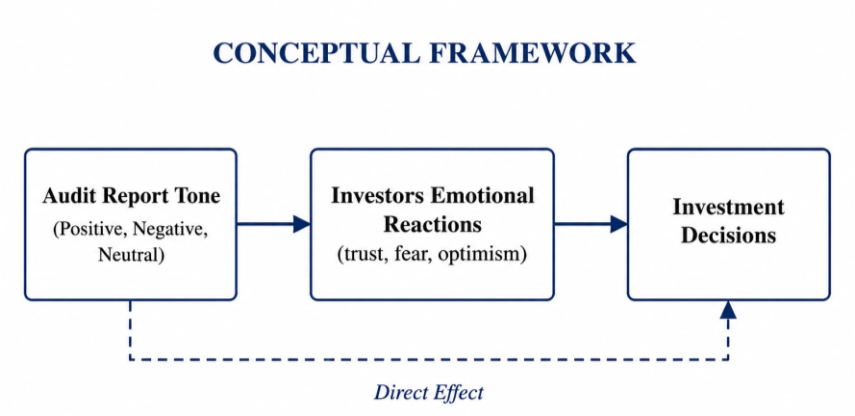
نیز بر تصمیمات سرمایه‌گذاری آنان اثرگذار هستند. همچنین، لحن گزارش حسابرسی می‌تواند به صورت مستقیم نیز بر تصمیمات سرمایه‌گذاری تأثیر داشته باشد.

به طور کلی، در مدل مفهومی پژوهش:

لحن گزارش حسابرسی ← واکنش‌های احساسی

واکنش‌های احساسی ← تصمیمات سرمایه‌گذاری

لحن گزارش حسابرسی ← تصمیمات سرمایه‌گذاری

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی

در این بخش، اطلاعات جمع‌آوری‌شده از پاسخ‌دهندگان با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی مورد بررسی قرار گرفت. هدف از این بخش، ارائه تصویری کلی از ویژگی‌های نمونه آماری و وضعیت متغیرهای پژوهش است.

ویژگی‌های جمعیت‌شناختی

بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان نشان داد که از مجموع ۱۲۰ نفر شرکت‌کننده در پژوهش، بخش قابل توجهی را مردان تشکیل می‌دهند و بخش دیگری نیز مربوط به زنان است. همچنین از نظر سطح تحصیلات، بیشتر پاسخ‌دهندگان دارای تحصیلات دانشگاهی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد بودند. این موضوع نشان می‌دهد که پاسخ‌دهندگان از سطح آگاهی مناسبی برای درک مفاهیم مالی و سرمایه‌گذاری برخوردار بوده‌اند.

همچنین بررسی سابقه فعالیت در بازار سرمایه نشان داد که اغلب مشارکت‌کنندگان دارای تجربه محدود تا متوسط در سرمایه‌گذاری بوده‌اند و در گروه سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای قرار می‌گیرند.

میانگین و انحراف معیار متغیرها

برای بررسی وضعیت متغیرهای پژوهش، شاخص‌های میانگین و انحراف معیار محاسبه شد. نتایج نشان داد که میانگین متغیر لحن مثبت گزارش حسابرسی در سطح نسبتاً بالایی قرار دارد که بیانگر تأثیر مثبت نحوه بیان اطلاعات بر ادراک سرمایه‌گذاران است.

همچنین میانگین متغیر لحن منفی نشان داد که استفاده از واژگان هشداردهنده و منفی می‌تواند موجب افزایش نگرانی و کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری شود. در مقابل، لحن خنثی دارای میانگین متعادلی بود که نشان‌دهنده اثرگذاری کمتر آن نسبت به لحن‌های مثبت و منفی است.

در متغیر واکنش‌های احساسی نیز نتایج نشان داد که سرمایه‌گذاران نسبت به نوع لحن گزارش‌های حسابرسی واکنش‌های احساسی متفاوتی از خود نشان می‌دهند. علاوه بر این، میانگین متغیر تصمیمات سرمایه‌گذاری بیانگر آن است که اطلاعات ارائه‌شده در گزارش حسابرسی می‌تواند در تصمیم نهایی سرمایه‌گذاران نقش مؤثری ایفا کند.

آزمون فرضیه‌ها

به منظور بررسی فرضیه‌های پژوهش، از آزمون همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شد. نتایج آزمون‌ها در ادامه ارائه می‌شود.

تأثیر لحن مثبت

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که لحن مثبت گزارش‌های حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری بر واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای دارد. به عبارت دیگر، هرچه لحن گزارش حسابرسی مثبت‌تر باشد، احساس اعتماد، امیدواری و اطمینان در سرمایه‌گذاران افزایش می‌یابد.

بنابراین فرضیه مربوط به تأثیر مثبت لحن گزارش حسابرسی تأیید شد.

تأثیر لحن منفی

نتایج آزمون فرضیه دوم نشان داد که لحن منفی گزارش‌های حسابرسی تأثیر منفی و معناداری بر تصمیمات سرمایه‌گذاری دارد. استفاده از واژگان منفی و هشداردهنده موجب افزایش نگرانی و کاهش تمایل سرمایه‌گذاران به خرید یا نگهداری سهام می‌شود.

بر این اساس، فرضیه مربوط به تأثیر منفی لحن گزارش حسابرسی بر تصمیمات سرمایه‌گذاری مورد تأیید قرار گرفت.

تأثیر لحن خنثی

نتایج آزمون‌ها نشان داد که لحن خنثی نیز بر ادراک سرمایه‌گذاران تأثیر معناداری دارد، اما شدت این تأثیر کمتر از لحن‌های مثبت و منفی است. لحن خنثی معمولاً موجب کاهش واکنش‌های هیجانی شدید شده و تصمیم‌گیری منطقی‌تری را در میان سرمایه‌گذاران ایجاد می‌کند.

بنابراین فرضیه مربوط به تأثیر لحن خنثی نیز تأیید شد.

رابطه واکنش احساسی و تصمیم سرمایه‌گذاری

بررسی نتایج نشان داد که واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران رابطه معناداری با تصمیمات سرمایه‌گذاری آنان دارد. احساساتی مانند اعتماد، ترس، امید و نگرانی می‌توانند بر نحوه تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران تأثیر مستقیم داشته باشند. همچنین نتایج حاکی از آن بود که واکنش‌های احساسی در رابطه میان لحن گزارش حسابرسی و تصمیمات سرمایه‌گذاری نقش میانجی ایفا می‌کنند. به این معنا که لحن گزارش ابتدا بر احساسات سرمایه‌گذاران اثر گذاشته و سپس این احساسات بر تصمیمات سرمایه‌گذاری آنان تأثیر می‌گذارد.

تفسیر یافته‌ها

تحلیل نتایج

یافته‌های پژوهش نشان داد که لحن گزارش‌های حسابرسی تنها یک ویژگی ظاهری یا نگارشی نیست، بلکه می‌تواند به عنوان یک عامل اثرگذار بر ادراک و رفتار سرمایه‌گذاران عمل کند. سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای به دلیل محدودیت در دانش تخصصی مالی، بیش از سایر گروه‌ها تحت تأثیر نحوه بیان اطلاعات قرار می‌گیرند.

نتایج همچنین نشان داد که لحن مثبت موجب ایجاد احساس اطمینان و خوش‌بینی شده و احتمال تصمیم‌گیری مثبت در سرمایه‌گذاری را افزایش می‌دهد. در مقابل، لحن منفی باعث شکل‌گیری احساس نگرانی و کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری می‌شود.

مقایسه با تحقیقات پیشین

نتایج این پژوهش با یافته‌های مطالعات پیشین همسو است. برای مثال، تتلاک (۲۰۰۷) بیان کرد که لحن منفی در گزارش‌های مالی می‌تواند واکنش منفی سرمایه‌گذاران را به دنبال داشته باشد. همچنین لافران و مک‌دونالد (۲۰۱۱) نشان دادند که واژگان منفی موجود در گزارش‌های مالی بر تصمیمات بازار سرمایه اثرگذار است.

علاوه بر این، نتایج پژوهش حاضر با مطالعات هنری (۲۰۰۸) و هوانگ و همکاران (۲۰۱۴) نیز هماهنگی دارد؛ زیرا این مطالعات نیز تأثیر لحن گزارشگری مالی بر رفتار و احساسات سرمایه‌گذاران را تأیید کرده‌اند.

در مجموع، یافته‌های پژوهش حاضر بیانگر اهمیت توجه به جنبه‌های زبانی و احساسی در گزارش‌های حسابرسی و نقش آن‌ها در فرآیند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

جمع‌بندی نتایج

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر واکنش‌های احساسی و تصمیمات سرمایه‌گذاری سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای انجام شد. نتایج پژوهش نشان داد که نحوه بیان مطالب و استفاده از واژگان مثبت، منفی یا خنثی در گزارش‌های حسابرسی می‌تواند بر ادراک، احساسات و رفتار سرمایه‌گذاران تأثیر قابل توجهی داشته باشد.

یافته‌های تحقیق بیانگر آن بود که سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای در مواجهه با گزارش‌های دارای لحن مثبت، احساس اعتماد و اطمینان بیشتری پیدا می‌کنند و تمایل بیشتری به سرمایه‌گذاری از خود نشان می‌دهند. در مقابل، لحن منفی موجب افزایش نگرانی، ترس و کاهش تمایل به سرمایه‌گذاری می‌شود. همچنین لحن خنثی اگرچه اثر کمتری نسبت به لحن‌های مثبت و منفی دارد، اما همچنان می‌تواند بر ادراک و قضاوت سرمایه‌گذاران اثرگذار باشد.

نتایج همچنین نشان داد که واکنش‌های احساسی نقش مهمی در فرآیند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران دارند و به عنوان متغیر میانجی، رابطه میان لحن گزارش حسابرسی و تصمیمات سرمایه‌گذاری را تقویت می‌کنند.

پاسخ به فرضیه‌ها

بر اساس نتایج آزمون فرضیه‌ها، تمامی فرضیه‌های پژوهش مورد تأیید قرار گرفتند:

- لحن مثبت گزارش‌های حسابرسی تأثیر مثبت و معناداری بر واکنش‌های احساسی سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای دارد.

- لحن منفی گزارش‌های حسابرسی تأثیر منفی و معناداری بر تصمیمات سرمایه‌گذاری دارد.
- لحن خنثی گزارش‌های حسابرسی بر ادراک و تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران تأثیر معناداری دارد.
- واکنش‌های احساسی در رابطه میان لحن گزارش حسابرسی و تصمیمات سرمایه‌گذاری نقش میانجی ایفا می‌کنند.

در مجموع، نتایج پژوهش حاضر اهمیت ابعاد رفتاری و احساسی در گزارشگری مالی و حسابرسی را نشان می‌دهد و تأکید می‌کند که لحن گزارش‌ها می‌تواند فراتر از محتوای عددی، بر رفتار سرمایه‌گذاران اثرگذار باشد.

پیشنهادهای کاربردی

پیشنهاد به حسابرسان

- حسابرسان در تدوین گزارش‌های حسابرسی باید به آثار روان‌شناختی واژگان و نحوه بیان مطالب توجه بیشتری داشته باشند.
- استفاده از لحن شفاف، متعادل و قابل فهم می‌تواند به کاهش برداشت‌های نادرست سرمایه‌گذاران کمک کند.
- پیشنهاد می‌شود حسابرسان از به‌کارگیری واژگان مبهم یا بیش از حد پیچیده که ممکن است موجب سردرگمی سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای شود، خودداری کنند.

پیشنهاد به سازمان بورس

- سازمان بورس و اوراق بهادار می‌تواند دستورالعمل‌هایی برای استانداردسازی لحن و نحوه نگارش گزارش‌های مالی و حسابرسی تدوین کند.
- برگزاری دوره‌های آموزشی برای افزایش سواد مالی سرمایه‌گذاران می‌تواند به درک بهتر گزارش‌های حسابرسی کمک کند.
- پیشنهاد می‌شود نهادهای ناظر از ابزارهای تحلیل متن برای ارزیابی کیفیت و شفافیت گزارش‌های منتشرشده استفاده کنند.

پیشنهاد به سرمایه‌گذاران

- سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای باید در کنار توجه به لحن گزارش‌های حسابرسی، سایر اطلاعات مالی و شرایط اقتصادی را نیز مدنظر قرار دهند.
- افزایش دانش مالی و آشنایی با مفاهیم حسابداری و حسابرسی می‌تواند از تصمیم‌گیری‌های احساسی و هیجانی جلوگیری کند.
- توصیه می‌شود سرمایه‌گذاران برای تصمیم‌گیری دقیق‌تر، از مشاوران مالی و منابع تحلیلی معتبر استفاده کنند.

پیشنهاد برای تحقیقات آینده

مطالعات مقایسه‌ای

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده به مقایسه تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی در صنایع مختلف یا میان شرکت‌های بزرگ و کوچک بپردازند. همچنین انجام مطالعات مقایسه‌ای میان کشورهای مختلف می‌تواند به درک بهتر نقش عوامل فرهنگی و اقتصادی در واکنش سرمایه‌گذاران کمک کند.

استفاده از هوش مصنوعی در تحلیل لحن

با توسعه فناوری‌های نوین، پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آینده از روش‌های مبتنی بر هوش مصنوعی، یادگیری ماشین و تحلیل متن برای شناسایی و تحلیل لحن گزارش‌های حسابرسی استفاده شود. این روش‌ها می‌توانند دقت و سرعت تحلیل داده‌ها را افزایش دهند.

بررسی سرمایه‌گذاران حرفه‌ای

از آنجا که پژوهش حاضر بر سرمایه‌گذاران غیرحرفه‌ای تمرکز داشته است، پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده تأثیر لحن گزارش‌های حسابرسی بر سرمایه‌گذاران حرفه‌ای، تحلیلگران مالی و مدیران سرمایه‌گذاری نیز مورد بررسی قرار گیرد تا تفاوت‌های رفتاری میان گروه‌های مختلف سرمایه‌گذاران مشخص شود.

منابع

حساس‌یگانه، یحیی، و مرادی، محمد. (۱۳۹۶). حسابرسی (جلد اول). تهران: سازمان حسابرسی.

سازمان بورس و اوراق بهادار. (۱۴۰۰). راهنمای سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه. تهران: سازمان بورس و اوراق بهادار.

نوروش، ایرج، و اسدی، محمد. (۱۳۹۵). بررسی نقش اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران. فصلنامه تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۸(۲)، ۴۵-۶۲.

کردستانی، غلامرضا، و مجتهدزاده، مهدی. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر افشای اطلاعات مالی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه ایران. پژوهش‌های حسابداری مالی، ۶(۳)، ۷۱-۸۸.

ثقفی، علی، و طاهری، عباس. (۱۳۹۳). تأثیر کیفیت اطلاعات حسابداری بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران. تحقیقات حسابداری و حسابرسی، ۵(۱)، ۲۵-۴۰.

نمازی، محمد، و کرمی، غلامرضا. (۱۳۹۲). حسابداری مالی (جلد اول). تهران: سمت.

Bamber, L. S., Jiang, J., & Wang, I. Y. (2010). What's my style? The influence of top managers on voluntary corporate financial disclosure. The Accounting Review, 85(4), 1131–1162. https://doi.org/10.2308/accr.2010.85.4.1131

Barberis, N., Shleifer, A., & Vishny, R. (1998). A model of investor sentiment. Journal of Financial Economics, 49(3), 307–343. https://doi.org/10.1016/S0304-405X(98)00027-0

Bollen, J., Mao, H., & Zeng, X. (2011). Twitter mood predicts the stock market. Journal of Computational Science, 2(1), 1–8. https://doi.org/10.1016/j.jocs.2010.12.007

Dechow, P. M., Ge, W., & Schrand, C. (2010). Understanding earnings quality: A review of the proxies, their determinants and their consequences. Journal of Accounting and Economics, 50(2–3), 344–401.

Henry, E. (2008). Are investors influenced by how earnings press releases are written? Journal of Business Communication, 45(4), 363–407. https://doi.org/10.1177/0021943608319388

Huang, X., Teoh, S. H., & Zhang, Y. (2014). Tone management. The Accounting Review, 89(3), 1083–1113. https://doi.org/10.2308/accr-50684

Kahneman, D., & Tversky, A. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. Econometrica, 47(2), 263–291. https://doi.org/10.2307/1914185

Loughran, T., & McDonald, B. (2011). When is a liability not a liability? Textual analysis, dictionaries, and 10-Ks. Journal of Finance, 66(1), 35–65. https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2010.01625.x

Loughran, T., & McDonald, B. (2016). Textual analysis in accounting and finance: A survey. Journal of Accounting Research, 54(4), 1187–1230. https://doi.org/10.1111/1475-679X.12123

Miller, G. S. (2010). The press as a watchdog for accounting fraud. Journal of Accounting Research, 48(5), 1001–1033.

Tetlock, P. C. (2007). Giving content to investor sentiment: The role of media in the stock market. Journal of Finance, 62(3), 1139–1168. https://doi.org/10.1111/j.1540-6261.2007.01232.x

Tetlock, P. C., Saar-Tsechansky, M., & Macskassy, S. (2008). More than words: Quantifying language to measure firms' fundamentals. Journal of Finance, 63(3), 1437–1467.

Li, F. (2010). The information content of forward-looking statements in corporate filings. Journal of Accounting Research, 48(5), 1049–1102.

Kothari, S. P., Li, X., & Short, J. (2009). The effect of disclosures by management, analysts, and business press on cost of capital. Journal of Accounting and Economics, 48(2–3), 144–160.

Baker, M., & Wurgler, J. (2007). Investor sentiment in the stock market. Journal of Economic Perspectives, 21(2), 129–152.

Applied Researches in Management and Accounting

42

Vol 11
Summer 2026

Research paper

The Effect of Audit Report Tone on Emotional Reactions and Investment Decisions of Non-Professional Investors

Hamid Ravanpak Noudzh*[1]| Kowsar Alizadeh Moghadam[2]

Abstract

Audit reports are among the most important sources of information for investors in capital markets. However, beyond their informational content, the wording and tone employed in these reports may also influence users' perceptions and decision-making processes. Non-professional investors, due to their limited specialized knowledge and greater reliance on emotional factors, may be particularly sensitive to the tone of financial and audit reports. Therefore, examining the effect of audit report tone on the emotional reactions and investment decisions of this group of investors is of considerable importance. The primary objective of this study was to investigate the effect of audit report tone on the emotional reactions and investment decisions of non-professional investors in the Iranian capital market. Specifically, the study examined how positive, negative, and neutral tones in audit reports influence investors' emotions and investment behavior. This study was applied in terms of its objective and employed a descriptive-survey research design. Data were collected using a researcher-developed questionnaire based on a five-point Likert scale. The statistical population consisted of non-professional investors active in the Iranian capital market, from whom 150 participants were selected through convenience sampling. Data were analyzed using SPSS software, employing correlation and regression analyses. The findings revealed that audit report tone had a statistically significant effect on the emotional reactions and investment decisions of non-professional investors. Furthermore, a positive tone increased investors' confidence and willingness to invest, whereas a negative tone heightened concerns and reduced investment intentions. In contrast, a neutral tone encouraged more rational investment decision-making.

Keywords: Audit Report Tone; Emotional Reactions; Investment Decisions; Non-Professional Investors; Behavioral Finance; Capital Market.

[1] Corresponding author: Assistant Professor, Department of Accounting, Iranian Electronic Institute of Higher Education, Tehran, Iran. / *hamid.ravanpak@iranian.ac.ir*

[2] M.A. Student in Accounting, Iranian E-Learning Institute of Higher Education, Tehran, Iran.